

De autonome regio Xinjiang Uighur transformeert van een perifeer gebied in een strategisch deel van China. Een geopolitiek krachtenveld met economisch groeipotentieel. Het beleid van de centrale overheid is sinds tien jaar gericht op economische ontwikkeling én op inkapseling van de Oeigoeren en andere minderheden. Die laatste missie is nog geenszins geslaagd.

Xinjiang Uighur:

How the West is won?

XUAR (Xinjiang Uighur Autonomous Region) ligt in het noordwesten van China en vormt met een oppervlakte van 1,6 miljoen km² de grootste provincie van China (ongeveer een zesde deel van 's lands totale oppervlakte). Xinjiang wordt begrensd door maar liefst acht landen: Rusland, Mongolië, Kazachstan, Kirgizië, Tadzjikistan, Afghanistan, Pakistan en India (zie pag. 3). Vijf daarvan kennen een moslimmeerderheid en nemen een belangrijke strategische positie in voor de grootmachten China, Rusland, de Verenigde Staten en opkomende grootmacht India. Controle over het perifeer gelegen Xinjiang is van levensbelang voor China. Vanuit strategische en geopolitieke overwegingen, maar ook doordat het gebied grote olie- en gasvoorraden herbergt. Xinjiang bezit 30% van de continentale oliereserves van China en 33% van de gasvoorraden.

Maar juist in het onder controle houden van het gebied faalde het Chinese beleid de afgelopen decennia. In Xinjiang leven verschillende etnische minderheden, waarvan 80% Oeigoeren, een

moslim-Turkse etnische groep met een eigen cultuur, taal en schrift en zich bewust van zijn eigen identiteit en verleden. Onder de Oeigoeren hebben etnische nationalistische en islamitische separatistische groepen herhaaldelijk de confrontatie gezocht met de Chinese centrale overheid.

Sinificatie

Vanaf 1954 vond in Xinjiang een door de centrale overheid geleide kolonisatie van Han-Chinezen plaats. Deze kolonisatie duurde tot en met de jaren 70. Behalve bij agrarische kolonisatieprojecten (bijvoorbeeld katoen) werden Han-Chinezen ingezet bij de aanleg van infrastructuur, de

exploitatie van grondstoffen en energiebronnen en enkele industrialisatieprojecten. Ook de strategische plekken bij leger en overheid werden ingenomen door Han-Chinezen.

De economische hervormingen van de jaren 80 met onder meer een geleidelijke versoepeling van het migratiebeleid, en vooral het *Western Development*-project, als onderdeel van het 10^e Vijfjarenplan (2001-2005), leidden tot een nieuwe stroom van Han-Chinezen uit Oost-China en Sichuan, die eigen bedrijfjes opzetten of aangesteld werden bij de nieuwe energie- en industriebedrijven. Zij vestigden zich hoofdzakelijk in de steden en vormen daar tegenwoordig verreweg de meerderheid. Voor deze Han-Chinezen geldt Xinjiang als een kansrijke *frontier* waar je snel fortuin kunt maken.

De meeste Oeigoeren lijken niet te profiteren van de nieuwe economische mogelijkheden: velen zijn ongeletterd en raken steeds meer gemarginaliseerd. Zij voelen zich gediscrimineerd, op economisch gebied, maar vooral vanwege hun isla-

Vanaf 1954 werd Xinjiang gekoloniseerd door Han-Chinezen

mitische geloof en hun Turks-etnische identiteit.

Xinjiang werd de laatste jaren herhaaldelijk opgeschrikt door aanslagen in de hoofdstad Urumqi en in Khotan en Kashgar. Sinds de jaren 90 zijn er meer dan 350 aanslagen gepleegd waarbij vele slachtoffers vielen. Het geweld was vooral gericht op de Han-Chinezen die geconcentreerd zijn in de stad en de beste economische posities bekleden. Maar er zit meer achter de aanslagen: het zijn uitingen van frustratie over de inperking van de geloofsbeleving en de aantasting van de identiteit van de Oeigoeren. Zij voelen zich miskend en vrezen dat zij worden getransformeerd tot Han-Chinezen. De onvrede en protesten worden dus bepaald door etnisch-religieuze, politieke en economische tegenstellingen, en een toenemend streven naar onafhankelijkheid onder de Oeigoeren. Maar vooralsnog is de Oeigoerse onafhankelijkheidsbeweging gespleten en veelal verwickeld in onderlinge strijd.

Accentverschuiving

Na de aanslagen in de jaren 90 en in 2005, 2008 en 2009 koos de centrale overheid aanvankelijk voor een harde lijn tegen de Oeigoeren. Zo werd streng toezicht gehouden op de inhoud en uitoefening van de godsdienst, imams werden nauwlettend in de gaten gehouden, gerekruteerde geestelijke leiders en hun volgelingen werden gescreend en illegale moskeeën en koranschooltjes met de grond gelijk gemaakt.

Sinds 2010 legt de centrale overheid andere accenten. De controle en bestrijding van extremisme en terreur blijven uiteraard bestaan, maar worden aangevuld met economische stimuleringsmaatregelen. Daarbij staan economische groei en de verbetering van de materiële welvaart van de minderheden centraal. Belangrijke beleidsinstrumenten zijn verruiming van de werkgelegenheid voor etnische minderheden door onder meer een positieve discriminatie op de arbeidsmarkt, investeringen in het onderwijs en een stedelijk herinrichtingsbeleid. Zo denkt de overheid de voedingsbodem voor etnische spanningen te verschraken. Het past ook uitstekend binnen het 12^e Vijfjarenplan (2011-2015), met meer accent op de binnenlandse consumptie, en binnen het *Western Development*-project.

De nieuwe aanpak voorziet onder meer in de aanleg van luchthavens, spoorlijnen en snelwegen, industrieterreinen en energieparken, en ook in werkgelegenheid, onderwijs en gezondheidszorg. Daarbij richt het beleid zich nadrukkelijk op Zuid-Xinjiang en vooral Kashgar.

De bevolking in Kashgar bestaat voor 90% uit Oeigoeren. De stad geldt in de ogen van de Chinese overheid als een broeinest van separatisme en extremisme, vooral in het oudste deel van de stad. Dit centrum bestond tot voor kort uit een wirwar van steegjes, lemen huisjes en kleine bedrijven, met tal van illegale moskeeën en koranschooltjes.

Op dit moment wordt het gebied rigoureus op de schop genomen, net zoals recentelijk in Urumqi gebeurde. Een deel van de huisjes en bedrijven wordt herbouwd en voorzien van modern comfort, maar veel wordt gesloopt. Zo krijgt het nieuwe centrum een ruimere opzet met brede wegen en groenvoorzieningen, waterleiding en riolering. Veel inwoners worden gedwongen te verhuizen naar flats in buitenwijken. De Chinese overheid motiveert de aanpak met modernisering en een betere bereikbaarheid, maar de herstructurering is zeker ook ingegeven door de wens

meer controle te kunnen uitoefenen en het etnische en religieuze geweld te beteugelen. Veel Oeigoeren zien in de herstructurering een bewuste vernietiging van een van de laatste wijken met een meer dan 1000 jaar oude Oeigoerse architectuur. Met de traditionele wijk verliezen ze een deel van hun identiteit.

In de Chinese optiek dient Kashgar te veranderen in een moderne metropool, waarbij de miljoenstad Shenzhen aan de grens met Hongkong als voorbeeld dient. Kashgar wordt omgebouwd tot een handelsknooppunt, transporthub en industrie centrum en zal markten aanboren in Zuid- en Centraal Azië en zelfs tot in Europa. In dit verband wordt ook gesproken van de 'Nieuwe Zijderoute', daarmee verwijzend naar de legendarische handelsroute richting het westen, waarop Kashgar de laatste Chinese stad was. Net als in Shenzhen wordt een vrijhandelszone ingericht, een Special Economic Zone, waar van alles zal worden geproduceerd: van petrochemische producten en auto's tot halalvoedsel. De zone biedt werk aan ruim een half miljoen mensen, en Oeigoerse boeren en ambachtsslui zullen worden omgeschoold tot fabrieksarbeiders.

Kashgar moet markten aanboren in Azië en zelfs Europa

Radicalisering

Wat heeft het beleid tot nu toe opgeleverd? De economische achterstand van vele Oeigoeren is

Een klein deel van de eeuwenoude hooggelegen lemen huizen annex pottenbakkerijen in de binnenstad van Kashgar wordt gespaard als cultureel erfgoed, aantrekkelijk voor toeristen.

allerminst verdwenen en is zelfs toegenomen. Dat komt enerzijds door de geringe scholing van Oeigoeren in vergelijking met Han. Dat geldt vooral voor de werkloze jongeren uit het zuidelijke deel van Xinjiang. Zij trekken naar de grote steden, maar vinden geen werk in bedrijven van Han-Chinezen, die de ongeschoolde jongeren wantrouwen. Han geven de voorkeur aan Han. Jonge Oeigoermigranten zoeken hun toevlucht daarom in de traditionele economie en leefwijze en zijn door de frustratie zeer bevattelijk voor radicalisering. Het is dus vreemd dat juist zij zich de laatste jaren ontpopten als de grootste onruststokers. Deze radicalisering wordt verder in de hand gewerkt door subsidies en compensaties voor migranten van elders uit China die zich in Xinjiang vestigen als student, arbeider, ambtenaar of manager.

Ook de lancering van Shenzhen als groei-model en de realisering van de Nieuwe Zijderoute roepen vraagtekens op. Het lijken megalomane projecten met een geringe slagingskans. En wie beweert dat economische groei automatisch leidt tot een verminderde kans op conflicten? Een pijnlijk bewijs tegen deze stelling was het oproer in 2009 in Urumqi, dat als hoofdstad van Xinjiang juist een proces van snelle economische groei doormaakt. De kloof tussen Han en etnische minderheden lijkt alleen maar groter te worden.

De afbraak van traditionele woonwijken en historische centra wordt niet zozeer beschouwd als een verbetering van de leefomstandigheden maar veel meer als de zoveelste aantasting van de identiteit van minderheden. Het zal waarschijnlijk nog lang onrustig blijven in the Far West of China en het economisch groeibeleid zal voorlopig ook nadrukkelijk controle en repressie impliceren. Een open dialoog tussen de overheid en minderheden is hard nodig, maar blijft vooralsnog achter de horizon. •

Bronnen

- Bhattacharji, P. (2012) *Uighurs and China's Xinjiang Region*. Council on Foreign Relations. Zie www.cfr.org/china/uighurs-china-xinjiang-region/p16870, bezocht op 10 september 2012.
- *The Economist*, <http://www.economist.com/node/21560600>, bezocht op 15 september 2012.
- Howell, A. & C. Fan 2011. Migration and Inequality in Xinjiang. A survey of Han and Uyghur Migrants in Urumqi. *Eurasian Geography and Economics*, 52 (1): 119-139.
- Pannell, C.W. 2011. China Gazes West: Xinjiang's Rendezvous with Central Asia. *Eurasian Geography and Economics*, 52 (1): 105-118.
- Starr, F.S. (ed.) 2004. *Xinjiang. China's Muslim Borderland*. London: M.E. Sharpe.